

Ukázka č. 1 – terminologický exkurz

Verš (lat. versus = řádek) je jazykový celek obsahující nějaký charakteristický zvukový prvek, který se s jistou pravidelností opakuje. Tomuto pravidelnému opakování, které je rozhodující pro určení, jestli jde o veršovaný projev, se říká **rytmus**. Verš je stylizací věty a to se naznačuje také graficky – každý verš se píše na zvláštní řádek.

Próza (lat. prorsa oratio = řeč nedělená na verše, prorsus = vpřed, přímo) na rozdíl od verše nepodléhá těmto specifickým pravidlům rytmické povahy a řídí se pouze pravidly gramatickými a stylistickými.
Verš je řeč vázaná, próza nevázaná.

Lyrika

Lyrika je termín označující literární umělecký druh prezentující autorův vztah ke skutečnosti jako bezprostřední zážitek, jako vyjádření subjektivních reakcí, dojmů, pocitů, nálad a myšlenek. Na rozdíl od epiky lyrika nemusí respektovat časovou posloupnost a dějovou následnost. Lyrika je nedějová. Nejvlastnější formou lyrického projevu je verš.

Epika

Epika je termín označující literární umělecký druh vyjadřující autorův vztah ke skutečnosti zprostředkovaně, tj. příběhem v němž jsou vztahy, jednání a zážitky uváděny do příčinných a časových souvislostí. Epika je tedy dějová. Epika podává zprávu o událostech. Epika se nejdříve rozvíjela ve veršované podobě (epos), postupně se její nejvlastnější formou stala próza (povídka, novela, román).

Asonance

Asonance je zvuková podobnost slabik na konci veršů vyvolaná shodou samohlásek.

Rým

Rým je zvuková shoda souhlásek i samohlásek, tj. celých slabik na konci nebo uprostřed veršů. Podle rozsahu této zvukové shody se rým dělí na:
jednoslabičný (běž – věž; den - sen)
dvouslabičný (tíseň – píseň; pýří – víří)
tříslabičný (žáčkové – ptáčkové) apod.

Verš (versus – řádek)

Verš je základní jednotkou básnického rytmu. Je zvláštním druhem stylizace založené na střídání přízvučných a nepřízvučných slabik, na střídání slabik dlouhých a krátkých. Je to jednotka vznikající pravidelným opakováním určitých výrazně zvukových prvků, která je zvýrazněna i graficky – členěním na řádky.

Sloka (strofa)

Sloka (strofa) je zvukově a významově ucelená skupina veršů, jejíž rytmický a rýmový vzorec se pravidelně opakuje.

V případě písňového (zpívaného) útvaru je další podmínkou, že sloka má pevnou formu opakujícího se (strofického) nápěvu s více méně pravidelným počtem zpívaných slabik v nižších strukturních jednotkách, tj. ve verších, řádcích, do nichž se opakovaná melodie rozpadá.

Metrum

Metrum je schéma rytmického uspořádání verše, které je dáno sledem rytmicky důrazných a nedůrazných slabik (dob lehkých a těžkých).

Metrum ve smyslu hudebním je koordinační princip – půdorys pro uspořádání konkrétních rytmických hodnot do určitých celků – taktů.

Rytmus

Rytmus je volné uspořádání metrických hodnot